

# התורה והמצוה

## עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 46

ר"ח כסלו בעש"ק  
פרשת תולדות  
כסלו ה'תשפ"ו

### פרשת תולדות

**וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל-יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן-הָאֲדָמָה הָאֵדָם הַזֶּה כִּי עֵינִי אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוִם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶה לִי בְכֹרֶה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשִּׁבְעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לּוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֲשָׂו לֶחֶם וַנִּזְיֵד עַד-שָׁמַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֲשָׂו אֶת-הַבְּכֹרֶה:**

ברצוני לעמוד כאן על נקודה שרבים טועים בה. מדובר בעניין השייך בעיקר לתינוקות של בית רבן, ולכן צרך להזהר בו יותר: בצוירים רבים הנפוצים ברבים מגני הילדים (וכן בכיתות גבוהות יותר) מצוירים יעקב ועשו כביכול לאחר מכירת הבכורה ליעקב, כאשר יעקב שופך לתוך פיו של עשו את נזיד העדשים.

למי שחושב קצת, מובן שמעשה זה הוא מעשה זול! לא יתכן שאחד משלשת האבות הקדושים עשה מעשה כזה. אלא מה? לפי דבריהם יעקב עשה זאת לבקשתו של עשו. האם ניתן לפרש כך את התורה הקדושה?

רש"י פירש 'הלעיטני': אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה. ומביא ראיה לפירושו: כמו ששנינו אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין אותו. לפי רש"י אם כן עשו בקש כן מיעקב. עשו חוזר מן השדה כשהוא עייף. הוא מריח ריח של תבשיל, הוא רואה את התבשיל האדום, וברוב עייפותו ותשישותו מבקש 'הלעיטני' נא מן האדום האדום הזה. הרשב"ם מפרש דרך אדם הממהר לשאול מחברו כופל את דבריו. וזה שהיה רעב הרי הוא כאומר לו תן לי מהרה לאכול. ברוב עייפותו בקש בצורה כזו (ויתכן אפילו שהוא בעצמו לא התכוון שילעיט אותו, אלא שבקש בצורה כזו).

בסוף הפרשה כתוב בפרוש 'ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים'. כלומר, יעקב נתן! לא שפך לתוך פיו. ואם נתן לו לחם, ודאי לא היה שייך שישפוך. אדרבה, יעקב נתן לו את הנזיד בצורה מכובדת (אולי נתן לו לחם כדי לרמוז לו שזו הדרך). ובהמשך כתוב ויאכל וישת ויקם וילך. ודאי לא שייך לומר כן על 'הלעטה' כזו.

אודה ולא אבוש כי במשך שנים זכרתי כפי הפירוש אותו אני שולל כאן, לצערי כך גם למדתי גם את תלמידי החביבים. באיזה שהוא מקום הפריעה לי קצת העובדה שיעקב עשה כן, אך כמו הרבה עניינים אחרים 'החלקתי' את זה. לפני שנתיים, עיינתי מעט בחומש ופתאום תפסתי שמדובר בטעות מוחלטת. כמובן שגם את תלמידי אני מלמד כיום באופן הנכון. צריך מאד להזהר באופן בו מספרים על האבות הקדושים. כאן למשל יש דוגמא טובה לכך שעשו בקש כמו בהמה 'הלעיטני', ויעקב לבסוף נותן לו בצורה מכובדת עם לחם וכו'. במקום זה, בלי לשים לב משווים את יעקב לעשו כאילו אף הוא נהג כן ושפך לו לתוך פיו.

\*\*\*

### מכירת הבכורה

רוב העולם מסבירים כי את הבכורה מכר בנזיד העדשים. ואכן, יש מרבתינו שפרשו כך (למשל: הרמב"ן, בעל הטורים), אך יש חולקים (למשל: הרשב"ם, דעת זקנים, ועוד) ומפרשים שלא מכר בנזיד, אלא שילם לו במעות. לפי פירוש זה, לנזיד היה כאן תפקיד אחר. איננו באים להכריע בין שיטות רבותינו הראשונים. באתי רק לעורר על שימת הלב לאופן הנכון של קריאת והבנת הפסוקים. במסגרת זו, אני מבאר כיצד יש להבין את הפסוקים על פי הפירוש השני. בחרתי בפירוש זה דווקא בגלל שמשום מה הוא מוכר פחות מהראשון. לעתים יש שהוקבע אצלם עניין מסוים (לפעמים מדובר אפילו בטעות ממש), וכשהם שומעים משהו אחר, כל כך קשה להם לקבל, עד שהם מתחילים לצטט פסוקים כראיה לשיטה אותה הכירו עד עכשיו, אלא שהציטוטים שלהם אינם בהכרח מדויקים ונכונים.

נקרא את הפסוקים העוסקים בעניין המכירה:

**וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל-יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן-הָאֲדָמָה הָאֵדָם הַזֶּה כִּי עֵינִי אָנֹכִי מִן-הָאֲדָמָה הָאֵדָם הַזֶּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶה לִי בְכֹרֶה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשִּׁבְעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לּוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֲשָׂו לֶחֶם וַנִּזְיֵד עַד-שָׁמַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֲשָׂו אֶת-הַבְּכֹרֶה:**

עשו מסכים לכך ונימוקו עמו: וַיֹּאמֶר עֲשׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶה לִי בְכֹרֶה: יעקב מבקש ממנו שישבע על כך: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשִּׁבְעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לּוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: לא פורש כאן במה מכר לו, אם בכסף או בדרך אחרת. הרשב"ם כותב: מכור לי חלק בכורתך הראוי לך בממון אבי בממון שאתן לך. ואח"כ אתן לך את המאכל לעדות ולקיום. כדרך שמצינו ויאכלו שם על הגל לקיום ברית בין לבן ליעקב.

לאחר המכירה ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה: את הנזיד נתן לו אם כן בתמורה לכך שהסכים למכור לו את הבכורה, או לעדות על המכירה.

\*\*\*\*\*

## סעודת ראש חדש ובעיקר כשחל בעש"ק

כמה מילים על שני עניינים אודותם דברתי בעלוני קודמים:

- א. **סעודת ראש חדש**. בעלון פרשת פנחס אשתקד (עלון מס' 26) כתבתי על ענייני ראש חדש, בין השאר הזכרתי את סעודת ראש חדש, אע"פ שאינה חיוב גמור אלא מנהג ומצוה, מאז ומתמיד נהגו בכל כלל ישראל לאכול סעודת ראש חדש. בזמננו כמעט בכל שבוע יש יום עליו החליט מי שהחליט שהוא "יום המסוגל לכך וכך". אף אחד לא מברר מה המקור, אף אחד לא טורח לבדוק, אלא הולכים כצאן אחרי ... ו'כד רגיז רעיא על ענא...'. בדור הזה, אם כל כך הרבה ימים בשנה נהפכים לימים טובים ולימים מיוחדים כביכול, חובה גדולה יותר לציין כראוי את ראש חדש שהוא מן התורה.
- ב. **הכנה לשבת בימי החורף הקצרים**. בעלון פרשת לך לך כתבתי על ההכנות לשבת בתקופה זו של השנה, בה הימים קצרים מאד. נתתי כמה עצות כיצד להתארגן כראוי, ולהכנס לשבת ברוגע. תמצית דברי: להתחיל להכין את צרכי השבת כבר בליל ששי, כל אחד לפי מה שצריך להספיק. הכל תלוי בכל בית, האם האבא עובד ביום ששי, האם האמא עובדת ביום ששי, וכו'. העיקר הוא: לקבוע זמן קבוע בו הכל מוכן כבר לשבת. אותו זמן צריך להיות כשעתיים או יותר לפני זמן הדלקת הנרות. אל זמן זה יש להתייחס כאילו הוא זמן הדלקת הנרות (כמובן, לא להדליק בפועל!), ואם יש דברים שביום ששי רגיל נדחים אם לא נעשו, ידחו כבר בשעה זו. העיקר להכנס לשבת ברוגע ובנחת בשבילנו ובשביל הילדים. זאת בלי קשר לזמן בו האמא מדליקה את הנרות. השבוע, מלבד שיום ששי קצר מאד (בתקופה זו הימים הם הקצרים ביותר בשנה), הוא גם ראש חדש. צריך למצא את הדרך הראוי, כיצד להספיק לסעוד סעודת ראש חדש, בלי לפגוע בקדושת השבת.
- כמובן שסעודת ראש חדש אינה חיוב כמו סעודת פורים, אך בסופו של דבר נפסק כי "מצוה להרבות בסעודת ראש חדש" (אגב, זהו הסימן הקצר ביותר בשלחן ערוך). לקיים סעודת ראש חדש בבוקר, כמעט לא שייך בהתאם למציאות של זמננו. בני הבית נמצאים בבית רק בשעת הצהריים, ובסביבות השעה 4 צריך להיות כבר מוכנים לשבת.

ראשית, לגבי עצם קביעת סעודה בע"ש: ודאי שסעודת ר"ח נחשבת סעודה שזמנה קבוע. הגדיר זאת תלמיד חכם אחד שליט"א: איסור קביעת סעודה בע"ש, הוא כדי לא לפגוע בסעודת ליל שבת. סעודה שזמנה קבוע אינה בכלל האיסור, כיוון שזמנה כבר קבוע ועומד. אגב, אין גם הבדל בין אחד שנהג עד היום לעשות סעודת ראש חדש לבין מי שאינו מקפיד על כך. כמו כן, אם יש מי שבעקבות דברי חיזוק ששמע בנושא, החליט כי החל מהחדש הזה מקבל על עצמו לקיים סעודת ראש חדש בכל חדש, מותר לו לקיימה בער"ש.

ההנהגה הנכונה ביום ששי ר"ח כסלו הבעל"ט (וכאמור לעיל, בכל בית יש למצא את הנוסחה המתאימה לו בהתאם לזמנים):

- א. לקבוע זמן סעודת ראש חדש בשעה כל בני הבית נמצאים, ורצוי שיהיה זה רחוק מכנסת השבת כמה שיותר.
- ב. להקדים להכין את כל צרכי השבת יותר מכל ע"ש, ולתכנן את הזמן מראש כך כאילו הזמן המיועד לסעודת ר"ח, הוא זמן כניסת השבת. אם לקראת הצהריים או אפילו בבוקר, הכל מוכן כבר לשבת, אין בעיה לשבת לסעודת ראש חדש ברוגע ובנחת. ניתן לסעוד סעודת ראש חדש בערך ב-1:30, להקדיש לה כשעה או יותר, ואחר ברכת המזון להתארגן בזריזות בכל מה שצריך לשבת (לפנות את השלחן משיירי סעודת ר"ח ולערוך שוב בשביל סעודת שבת, וכל הדברים שמוכרחים לעשותם רק סמוך לשבת).

כאן המקום לחזור שוב על מה שהערתי כבר מספר פעמים בעלון זה ובחיבורים אחרים שזכיתי לחבר בס"ד: בדורנו אנו עדים פעמים רבות לשתי מגמות שונות המתפתחות בקרב חוגים שונים. לכאורה נראה שהן שתי מגמות הפוכות, אך למעשה הן תלויות זו בזו ובעצם משלימות זו את זו (הדבר מבואר היטב בדברי החינוך במצות שמחת הרגל (תפח, ע"ש בשרשי המצוה)), ולכן אין תימה על כך שבאותו חוג ניתן למצא את שתי המגמות: האחת: להמעיט כל מה שקשור לשמחה ולהנאה בימים בהם נצטוינו על כך (כגון: שמחת יו"ט, שמחת פורים, חנוכה, ועוד), ועוד להפוך את אותם ימים לימי תפילה, ימי זעקה, ועוד. המגמה השנייה: למצא זמנים שונים בהם יש אולי איזה מנהג להרבות בשמחה וכדומה, ולעשות מזה עיקר, כאילו השמחה ביום הזה היא מצוה גדולה וחשובה (כגון: ל"ג בעמר, מוצאי שמע"צ, ועוד). בעניינים כמו סעודת ר"ח נוטים לזלזל, ופעמים רבות מארגנים מעמדי תפילה על עניינים שונים, דווקא בר"ח, ובעוד ימי שמחה. מאידך, בזמנים אחרים ירבו בשמחה ובסעודה, פעמים יעשו זאת כמצוה, ופעמים רק כדבר המותר.

כך למשל, בפורים שעבר שחל בעש"ק פורסמו הרבה אזהרות מהי הדרך הנכונה - לפי שיטתם המעוותת - לקיים את ה'הלכה', מתוך חרדתם לכבוד השבת כביכול (וכבר הסברתי את שורש טעותם). מאידך, לגבי מכשולות אמיתיים בעקבות נסיעות של רבים למירון בל"ג בעומר החל בעש"ק (סי' שם האחד פל"ג), אך על כך כמעט לא נשמע כל קול המזהיר.

אם באים לחדש ימי שמחה וימי תפילה וכו' (אף מה שאין בו בעיה הלכתית), חובה לחדש קודם כל ימי שמחה הנזכרים בתורתנו הקדושה.

**ויהי רצון שמזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חדש נעלה עליו בעבודת בית המקדש נשמח כולנו**

חדש טוב ומבורך  
יהונתן נוימן

**ציון** ע"פ: בעניין זה מוקלטת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079. כמו"כ אשתדל בל"ג להקליט תגובות להערות הקוראים.

**שלוחה 1**: מאמרי המשך והרחבה לדברים שבעלון, ותגובות להערות. **שלוחה 8**: ניתן להקליט תגובות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו). **שלוחה 4** (בבנייה): שיעורים וסיפורים לילדים (3-8) בפרשת השבוע, תנ"ך, ענייני דיומא, ועוד. **שלוחה 7**: שיעורים יומיים לילדים (מהכיתה).

להערות והארות בענייני העלון: **יהונתן נוימן** קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

ניתן לתרום (גם הנעזרות לע"ג, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: ע'דת יראים-אושטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

**זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב')**

**פרשת תולדות וכל חדש כסלו (חוץ מחנוכה):**

מנחה בחול: 4:25. מנחה עש"ק ובשב"ק: 3:50. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 5:05.

יבנה המקדש: המשמרות: תולדות: כהונה: דליהו. לוי: מהזיאות. השיר: ל ומי כמכה. ויצא: כ' מעזיהו. ל': רוממתי עזר.